

Cüreyc'den Dersler

Nureddin Yıldız'ın "Hadislerle Diriliş" (138.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hadis-i şerifleri, onun nübüvvetinden birer kesittir. Nübüvveti, Allah'ın bize aktarmayı murat ettiği şeydir. Güncel ve daha anlaşılır ifadeyle Rabbimiz bize bir paket göndermiş, o pakette kulluğumuzun ne olduğu ve niteliği bulunur. Peygamber aleyhisselamin 'nebi' oluşu da Allah'tan haberler getirmesi nedeniyle verilmiş bir adlandırmadır.

Dolayısıyla Resûlullah'tan dinlenen herhangi bir hadis, o paketin içerisindedir. O paketin hangi parçası 'olmasa da olur' kabilinden bir değerlendirmeye tâbi tutulabilir, sorusunun cevabını sadece Allah bilir; kullar böyle bir değerlendirmeye kalkışamazlar. Kalkışamayacakları gibi paketin içinden seçip beğenme yoluna da gidemezler. Nebvî tebliğe, market rafından seçilen ürün muamelesi reva görülemez. Zira Allah, paketin bütününe göndermiştir.

Belki de Efendimiz aleyhisselamin her bir hadisi için birden fazla doktora tezi çalışılsa, her hadis için enstitü kurulup araştırmalar yürütülse bunun abartılı olacağını zannetmeyiz. Resûlullah'ın her hadisi, ümmetine emanetidir ve o da Allah'tan alıp bize ulaştırmıştır. Kur'an-ı Kerim'in ayetleri için bu durum elbette birinci dereceden yine geçerlidir.

Bu noktada ayağımızın kayması ve dilimizin sürçmesine neden olan bir sorundan söz edilebilir. Bir hadis-i şerife yüzeysel ilk bakışımızda, metnin gayet kolay şekilde anlaşılabilir ve içinden çıkılıp halledilebilir olduğunu düşünürüz. Mesela Peygamber aleyhisselam, "*Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim*" buyurmuştur. Bu hadisin ahlâkı tavsiye ettiği, görevinin o olduğu, insanlığın ahlâkı savunması gerektiği mesajları hemen çıkarılabiliyor. Peki, yukarıda sözünü ettiğimiz, her hadis-i şerifin çok uzun araştırmalar hatta üzerine enstitü kurulacak kadar yoğun mesailere değer olduğu, söz gelimi bu hadis için de mi geçerli olacak? Elbette.

Ne hadisler vardır ki onu anladığımızı sandığımız hâlde bir hazine gibi gizli durmaktadır. Biz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hadislerini toplum ve ümmet planında anlamış, hazmetmiş olsaydık bugün şimdikinden çok daha iyi aileler, medreseler sahibi olurdu ve daha huzurlu camilerde namaz kılardık. Neticede de bir şeriat devletimiz var olurdu.

Genellikle sohbetlerde sıkça kullanılan, Buhârî ve Müslim'in rivayet ettiği bir Cüreyc hadisi vardır. Ebû Hureyre radiyallahu anhin rivayetiyle günümüze gelen bu hadis, en sağlam iki kaynağımızın yanı sıra diğer hadis kitaplarında da geçmektedir. Alınacak dersler ve bir Müslüman'a açacağı düşünce kapıları kısmına geçmeden önce hadisimizi okuyalım. Şurası kesindir ki çıkarılacak dersler, hadise dikkat kesildiğimizde ortaya çıkacak şeylerdir; etmediğimizdeyse okuduğumuzun yalın bir hikâye olduğunu sanmaktan öteye geçilemez. Şimdi bakalım, bir hikâye gibi görünen hadis-i şeriften dahi nasıl ve ne çeşitlilikte dersler çıkarabiliyoruz.

"Ebû Hureyre radiyallahu anh şöyle dedi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

Beşikte yalnız üç çocuk konuşmuştur. Bunların ilki İsa aleyhisselamdır. İkincisi de şu kıssadaki çocuktur:

İsrailoğulları'nda Cüreyc isimli bir zat vardı. Uzlet için hazırladığı yerde namaz kılarırken annesi onu çağırdı. Annesine namazdayken karşılık vermekten kaçındı ve 'Allah'ım, namazımı mı kılayım yoksa anneme mi cevap vereyim?' dedi. Sonra annesi tekrar çağırdı ve beddua ederek 'Allah'ım, Cüreyc, fahişe kadınların yüzüne bakmadıkça ölmesin' dedi.

Cüreyc uzlet için hazırladığı yerde yaşardı. Bir kadın dedi ki: 'Ben muhakkak Cüreyc'i saptıracağım.' Nefsini Cüreyc'e arz etti ancak Cüreyc bundan kaçındı. O kadın bir çobana gitti, nefsinin ona teslim etti

ve ondan hamile kaldı. Kadın bir çocuk doğurdu ve 'Bu çocuk Cüreyc'dendir' dedi. Halk da Cüreyc'in uzlet yerine giderek orayı yıktı ve Cüreyc'i oradan indirip ağır ve kötü sözler söylediler.

Cüreyc abdest aldı ve namaz kıldı. Sonra da o yeni doğan bebeğin yanına gelerek ona, 'Ey çocuk, senin baban kim?' diye sordu. Çocuk da 'Benim babam filanca çobandır' dedi. Orada bulunan halk (pişmanlıkla) Cüreyc'e, 'Uzlet odanı altından tekrar bina edelim' dedilerse de Cüreyc, 'Hayır, onu çamurdan yapın' dedi.

Üçüncü konuşan çocuk ise şudur: İsrailoğulları'ndan emzikli bir kadın vardı. Bir gün erkek çocuğunu emzirirken yanından yakışıklı ve haşmetli bir süvari geçti. Onu gören kadın, 'Allah'ım, oğlumu bunun gibi heybetli kıl' diye dua etti. Çocuk hemen anasının memesini bırakarak süvariye döndü ve 'Allah'ım, beni bunun gibi kılma' diye dua etti ve sonra emmeye devam etti.

(Ebû Hureyre dedi ki: Allah Resûlü sallallahu aleyhi ve sellem bu konuyu bize anlatırken parmağını ağzına koyarak çocuğun emişini gösterdi. Onun o hâli hâlâ gözümün önündedir. Şimdi ben, Resûlullah'ın kendi parmağını emişini görür gibiyim.)

Bundan sonra da o emzikli kadının yanından bir cariye geçti. Bu defa kadın, 'Allah'ım, benim oğlumu şu cariye gibi hakir ve hor yapma' diye dua etti. Çocuk bu sefer de anasının memesini bıraktı ve 'Allah'ım, beni bunun gibi yap' dedi. Bunun üzerine kadın çocuğuna, 'Niçin böyle söyledin?' diye sordu. Çocuk şöyle cevap verdi:

O süvari kibirli zalimlerden biriydi. Şu cariye ise zavallı bir kadındır. İnsanlar ona, 'Sen çaldın, zina ettin' derler; hâlbuki o, bunların hiçbirini yapmamış ve masum bir kadındır." (Buhârî, 3436; Müslim, 2550)

*

Efendimiz aleyhisselamın anlattığı, ilk etapta gayet yüzeysel bir hikâye gibi görünüyor. Konuşan ama konuşması imkânsız üç kişiden söz ediliyor. Üçüncü örnekteki kadın toplumsal beğeniye tapınan biriydi. Komplekslerinin ona söylediği türden bir profili beğeniyor ve kendi çocuğu üzerinde de öyle bir kimlik görmeyi istiyordu.

Hadis-i şeriften çıkaracağımız dersler, Efendimiz aleyhisselamın sünnetinin bize emanet oluşunun bilinciyle, yirmi iki ayrı başlıkta toplanabilir. Kaldı ki bunlar bizim özellikle mesai harcayarak sıralayıp bir araya getirdiğimiz sonuçlar değildir, özel bir uğraşla bundan daha fazlasının anlaşılabilmesi mümkündür. Aşağıdaki satırlar, bu hadis-i şeriften günümüzde Müslümanlar'ın neler anlaması gerektiği sorusu üzerine tespitlerimiz olarak kaydedilebilir.

1- Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem 'üç çocuk' ifadesiyle, konuşması mümkün olmayacak günlerde üç çocuğun konuştuğunu ifade buyurmaktadır. Bu sayıyı beş olarak da görmek mümkündür. Yusuf aleyhisselamın gömleğinin yırtılışını tarif eden bir bebek daha vardır ki hadis-i şeriflerde bu olay zikredilmektedir. İlaveten Firavun'un kuaförünün konuştuğu çocuk ile hatta bir de Ashab-ı Uhdud zamanında konuşmuş çocuk, yine hadis kaynaklarımızda zikredilmektedir.

Bu hadis-i şerifteyse Efendimiz aleyhisselam, konuşan çocukları üç örnek ile sınırlamaktadır. Diğer hadislerde öyleyken bu hadiste neden böyle bahsedilmektedir? Hadisler arasında çelişki mi söz konusudur? Elbette hayır. Zira Efendimiz aleyhisselatu vesselam bu hadiste geçen üç çocuğu kundaktayken konuşanlar olmalarından ötürü zikretmektedir. Diğer örneklerdeki çocuklar kundaktaki çağdan daha büyüklerdi, bir-iki yaşlarındalardı. Onlar da o çağda konuşulması görülmemiş seviyede sözler söylemiş, düzeylerinden daha ileri mantıkta konuşmuşlardı. Bu hadisteki üç çocuk ise henüz 'anne' bile diyemedikleri bir zamanlarında konuşmalarından ötürü zikredilmişlerdir.

Bu ayrıntıyı ilk olarak ele alıp vurgulamamızın sebebi, temel olarak hadiste bir çelişki bulunmadığı konusunu aydınlatmak maksadından dolayıdır.

2- Keramet kesinlikle haktır. Peygamberler olağanüstü bir hadise gösterdiklerinde mucize, Allah'ın salih kulları tarafından el veya dil aracılığıyla gösterilen olağanüstülükse keramet olarak adlandırılır. Keramet vardır ancak bugün kim tarafından gösterildiğini aramamız bir çeşit kerametsizlik manasına gelir. Çünkü keramet, kampanyayla ortaya çıkmaz; tevazu ve tevekkül ile ortaya çıkar; Cüreyc örneğinde gördüğümüz gibi. O, dünyanın en ağır ithamı olan zina suçlamasıyla yüzleşince abdest alıp iki rekât namaz kılmış ve onunla konuşunca cevap alabilmişti.

İşte keramet budur. Allah Teâlâ bu kerameti, zinadan doğmuş bir çocuk (elbette böyle bir ilişkinin mahsulü oluşu o çocuk için herhangi bir şekilde kabahat veya ayıp sayılamaz) üzerinde de İsa aleyhissalam gibi büyük bir mucize üzerinde de gösterebilir. Biz kullar açısından kerametın bize dönük tesiri önemlidir, nerede gerçekleştiği o kadar da sonucu etkilemez. Müminlere yol gösterme ve moral verme mahiyeti olan kerameti nerede göstereceğini ancak Allah Teâlâ bilir.

3- Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendisinden en az bin sene önceki bir olayı anlatmaktadır. Efendimiz aleyhissalam masal anlatacak biri değildir; bize bildirdikleri, Allah'tan aldığı bilgilerdir. Kur'an'daki bir hadiseye ilaveten Cüreyc olayının da vuku bulduğunu aktarmıştır. Yani Resûlullah aleyhissalam, bilgiyi bir yerden alarak anlatmaktadır.

Bu hadis örneğinden yola çıkılarak mütalaa edildiğinde anlaşılır ki Peygamber aleyhissalamın hadisleri -Kur'an gibi- de vahiydir. Aralarında statü farkı bulunması bu gerçeği değiştirmez, etkilemez. Resûlullah aleyhissalam, bu söylediklerini kendi aklından icat etmemiştir; Allah'tan öğrenerek bize aktarmıştır. Bu kadar rahat ve net biçimde anlaşılıyor ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemın sözlerine, vahiy olmalarından ötürü, karşı çıkmakla Kur'an'ın ayetlerine karşı çıkmak sonuç itibarıyla aynı noktaya varır.

4- Ruhbanlık insanlardan uzaklaşarak Allah için tek başına ibadete çekilmek anlamına gelir. Dinimizde böyle bir etkinlik yoktur. İsrailoğulları'nda ise vardı ve meşruydı. Zira Resûlullah, sözlerinin arasında Cüreyc'in yaptığını kınamamaktadır. Fakat bizim ümmetimizde ruhbanlığa müsaade edilmemiştir çünkü biz cihad ümmetiyiz. O, bozulmuş toplumdaki uzaklaşıp kaçmıştı; bizse bozulmuş ve yozlaşmış toplumu düzeltmekle mükellef bir topluluğuz. Efendimiz aleyhissalamın talimatları bu yöndedir.

5- Bir müminin ibadet için kendine mahsus odası, kulübesi oluşu sakıncalı değildir. Cüreyc kendisi için ibadet maksatlı kalacağı bir yer inşa etmişti. Müslüman'ın Kur'an okuma, namaz kılma veya zikir saati için bir yer inşa etmesi faydalıysa bunu yapabilir. Kible tarafının cama rastlamayacağı, dışarıyla bağlantısı sınırlandırılmış ve sadelikle inşa edildiğinden Rabbiyle bağlantısının huzurla sağlanacağı bir mekân temin etmesi mümine yasak değildir.

Zira Efendimiz aleyhissalam, ifadelerinin arasında böyle bir şeyi kınamamıştır. Kınamadığına göre bu tavsiye edilebilir bir şeydir. Arazisi-evi geniş olan müminler bu konuyu daha bir çeşitlilik ve rahatlıkla değerlendirebilirler. Ancak elbette dekor için değil, huzur içinde ibadet edebilmek maksadıyla yapılmalıdır.

6- Resûlullah aleyhissalam, Cüreyc hadisesini anneye bağlamıştır. Söz konusu kişi Cüreyc'in öz annesidir. Anne bile gözü döndüğü zaman ağzına geleni söyleyebilir, hesap edemediği şekilde konuşabilir. Cüreyc namaz kılıyor, annesi de ona sesleniyor. Bu manzaradaki sıkıntılı durum, Cüreyc'in fıkhı ve ahkâmı bilmeyişidir. Bununla beraber ibadet aşkı ve heyecanı taşımaktadır. Yaşadığı tereddütlü durumda annesine cevap verse o anda yaptığı işin ağırlığının kaybolacağını, cevap vermese seslenen kişinin annesi olduğu düşüncesi arasında kalmıştır. Aynı ikilemi bir kere daha yaşayınca da artık annesi çirkin bir bedduya tenezzül ediyor.

Cüreyc, farz ile nafîle ibadet arasındaki farkı bilmiyordu. Samimi bir mümin olduğu doğruydı fakat anne-babaya itaatin farz, nafîle ibadetin ise o düzeyde bir iş olmadığını bilmiyordu. Nafîle ibadeti bırakıp annesinin sesine karşılık vermesi gerekirdi. Bu olaydan bize yansıyan hükümler de elbette günlük hayat pratiklerimiz açısından olacaktır. Sözelimi evvâbin namazı kılıyor ya da başka bir nafîle ibadetle meşgul olduğumuzu düşünelim; annemiz seslendiğinde namazımızı bırakıp hemen cevap vermemiz gerekir. Ancak farz ibadetle meşgulsek aynı durum geçerli değildir. Demek ki anne ve baba, farz olan bir işi engelleme yetkisine sahip değillerdir.

7- Hadisten çıkarılan doğal kurallardan biri de mümin için bir iş sıralamasının söz konusu olduğudur. Müminin her işi kıymetli ve güzel olmalıdır elbette ama o aynı zamanda, en önemli ile önemli arasında fark bulunduğunun ayırındadır. Annenin çağırması en önemli, kılmakta olduğu namaz ise önemli pozisyondaysa burada nasıl bir tercih yönetileceğini mümin bilmelidir.

İbni Teymiye -Allah ona rahmet eylesin- bu minvalde şöyle demiştir: “Mümin, iyi ile kötüyü ayırmış kimsenin ötesinde biridir.” İyi ile kötüyü ayırabilmek düzey olarak müminin bakışındaki kaliteyi yansıtmaz; mümin bundan daha iyisini hesap eder ve iyinin daha iyisiyle kötünün daha kötüsünü görebilir. Çünkü iyi ile kötüyü görebilmek hemen herkesin yapabileceği bir beceridir.

8- Anne-babaların evlada beddua etmesi hadis-i şerif tarafından kınanmaktadır. Mümin anne-baba, işini beddua olmaksızın çözme yolunda olmalıdır.

9- İlim sahibi değilse müminin iyi niyetiyle de yanlış sonuçlara ulaşması mümkün ve muhtemeldir. İlim önemlidir. Hele bugünkü geniş ve derin imkânlarla düşünüldüğünde bir ilmihâl bilgisine sahip olmaksızın gün geçiren mümin için ayak kaymasına yakalanması gayet mümkündür. İlmihâl bilmeksizin hiçbir işe yeltenmemek gerekir. Cüreyc’in yaşadığındaki bilgi eksikliğinin faturasını görmek bu hakikati açık şekilde önümüze getirmektedir.

10- Kur’an-ı Kerim, “Allah’tan sabır ve namazla yardım isteyin” buyuruyor. Cüreyc’de bu emrin pratiği görülüyor. Büyük bir iftirayla yüz yüze geldiğinde olayı sabırla karşılamakta ve abdest alıp namaz kılarak kerametinin görüleceği noktaya ulaşmaktadır. Böylece namazın, müminin kurtuluşuna nasıl vesile olduğu görülmektedir.

Bunalmak karşısında olayı öncelikle sabır yardımıyla karşılamak ve aceleye kapılmamak gerekiyor. Bunun ardından Allah’a yönelerek yardımı yine namazla dilemek ve yardımı dilenen konuyu bundan sonra değerlendirmelidir. Fakat namaz, Cüreyc’in namazı gibi ihlas ve samimiyetle örülü olmalıdır. Paldır küldür kılınan değil, kendini Allah Teâlâ’nın huzurunda hissetmenin rahatlığıyla kılınmış bir namaz olmalıdır. Hem sünnete uygun olan hem de hadis-i şerifin, ilâhî yardımın gelmesine vesile olacak namaz diye tarif ettiği olması itibariyle ideal budur.

11- Allah, dostlarına yardım ediyor fakat bunu dilediği zaman yapıyor. Cüreyc bu faciayı yaşamadan da Allah’ın yardımını görebilirdi. Ancak biz kolaylık taraftarı olmamızdan ötürü bütün o hadiseler başına gelmeden yardım görmesini bekleyebiliyoruz. Allah ise kulunu yüceltmek istiyor, kulu yapıp ettiği güzel işlerle o noktaya gelemeyince başına musibet vererek derecesini yükseltiyor. Veya bilemediğimiz başka hikmetlerle bu gerçekleşiyor. Yalnızca Ümmet-i Muhammed’e dersler çıksın ve müminler kendileri için hikmet örnekleri barındıran bu olaydan istifade etsinler diye Rabbimizin Cüreyc’i yaşatmış olması dahi ihtimal dâhilindedir.

Allah kuluna yardım eder. Lâkin kul, ilâhî yardımı sipariş eder gibi bir edayla, tarih ve saat vererek bekleyemez. Zaten Allah’a tevekkülü tam olan kul, Rabbinden hiç yardım gelmese de hâline razıdır. Gelecek yardımın da zamanına daima razı olacaktır. Allah’ın yardımı haktır ancak bu hakkı, sahibi olan Allah dilediği gibi kullanacaktır. Fertler olarak sıkıntı ve imtihanla karşılaştığımız kişisel hayatlarımızda olduğu gibi aile, mahalle, toplum, ülke veya ümmet planında da bu durum böyle geçerlidir.

12- Bizden önceki ümmetlerde de abdest ibadetinin bulunduğunu bu hadis-i şeriften öğrenebiliyoruz. Çıkaracağımız ders ise şudur ki lavabonun başına geçtiğimiz zaman, kim bilir melekler bizim bu abdestimizi kaydederken yeryüzünde kaç trilyonuncu abdest olarak bizimkini sıraya eklediklerini düşünerek huşu ile dolmaktır. İbadetin asaleti ve köklülüğü, bilincimizin titreyerek ağırbaşlılıkla onuru hissettirmelidir.

13- Cüreyc'in mekânını yıkmaya çalışanlar kâfir kimseler değillerdi. Onun ibadet kılıklı ahlâksızlık işlediğini zannederek tepki göstermişlerdi. Çünkü ortada bir çocuk vardı ve onun üzerinden Cüreyc'e iftira atılmıştı. Bunu kimse inkâr edemez zannetmişlerdi. Hak kerametle ortaya çıkınca da halk tepkisini en iyi biçimde telafi etmeyi düşünmüştü. Bu tavır onların mümin kimseler olduklarını göstermektedir. Ancak incelemeden, bir dedikoduyla hüküm verdikleri için sonuç da acı oldu.

Müminin bu hadisten öğrendiklerinden biri de şudur ki inceleme, araştırma ve tahkikat yapmaksızın kimse hakkında karar vermemelidir. Verilirse Allah'ın sevgili kullarından birini karşısına alması ve belasını bulması kişi için mukadder olabilir, Allah muhafaza buyursun. Zaten Hucurât suresinde de fasık kimseden gelen haberleri inceledikten sonra hüküm vermek hususunda Rabbimizin bütün müminlere uyarısı vardır.

14- Kim olursa olsun haset bulutu herkesin üzerine uğrayabilir. O kadının asıl derdi, Cüreyc'in ibadete düşkünlüğüydü. Kendi de onun gibi olmayı seçmek yerine onu çökertmeye kalkmıştı. Kimin elinde bir nimet ya da farklılık bulunuyorsa o kısmetin haset edeni de muhakkak vardır. Buna Cüreyc gibi hazırlıksız yakalanmamalıdır. Fakat yine de Allah Teâlâ onu samimiyetinden dolayı kurtarmıştır.

15- Şeytan ve şeytana zemin hazırlayanlar, kıyamete kadar müminlere tuzak kurmaya devam edeceklerdir. Bu bazen silahla saldırı şeklinde olabileceği gibi bazen sözlü saldırı şeklinde de gelebilir. Müminler buna daima hazırlıklı durmalıdırlar.

16- Cüreyc sabah-akşam ibadet eden, insanlardan kopmuş ve belki ihtiyar biriydi. O dahi insanların iftirasına uğramaktan kurtulamadı. Hatta peygamberler dahi iftiradan kendilerini kurtaramamışlardır. Bir adım sonrasına gidelim; yaratıcımız ve rızık verenimiz olan Rabbimiz bile iftiraya uğramıştır. Hristiyanlar ve Yahudiler tarafından -hâşâ- oğlu ve kızı olduğu iddiası Allah'a yöneltilmiştir. Ancak Allah Teâlâ, insanların iftiraları sebebiyle onları dünyadayken mahvetmemiştir. Rabbimizin düzeni böyle kurulmuştur.

Müminler olarak biz, iftira ile kanaat kullandığımızda kalitemizi kaybettiğimiz anlamına gelir bu.

17- Cüreyc secdede dualar edip kurtarılmayı dilemek yerine pratik bir savunma sistemi oluşturmuş, kendini savunmuştur. Öyleyse mümin için ideal olan, kenara çekilmek değil, kendini savunmak ve becerebildiği kadarıyla nefsini müdafaa etmektir. Kabuğa çekilmek değil, düzenini korumak esastır.

18- Bir Müslüman yanlışlıkla sebep olduğu zararı telafi etmelidir. Hadiste zikredilen müminler, yaptıkları yanlış telafi etmek istemişlerdi. Zarara sebebiyet vermek yoktur, verilen zararı toparlamak gerekir.

19- Çocuğunu emziren kadın, yakışıklı bir çocuğa imrenmiş ve kendi çocuğunun da onun gibi olmasını dilemiştir. İnsanların yakışıklılık, güzellik, fors, zenginlik, tatil gibi şeylere aldanması ümmet-i Muhammed arasında kundaktaki bebeklerin bile dile gelmesine neden olacak kadar ağır bir hatadır. Mümin böyle yüzeysel ve yavan hatalarla ömür çürütmemelidir.

20- Allah Teâlâ dünyadaki nimetleri dağıtırken mümin ya da kâfir olmaya göre dağıtım yapmamaktadır. Gelene ve nasibi olanlara dünya nimetleri verilmektedir. Yani dünya nimetlerinin dağılımında mümin olanlara ayrıcalık tanınmamakta, çalışan emeğinin karşılığını almaktadır.

21- Bir nokta daha vardır ki çocuğun konuşması ve cariye gibi olmayı istemesi, ümmet-i Muhammed'in fakirlik, gariplik, engellenme gibi özellikleriyle horlanan kesimlere sahip çıkmasının bir görev olduğu anlaşılmaktadır.

22- Hadisin günlük hayatımıza etki edecek önemli derslerinden biri de 'hasbünallâhu ve ni'me'l-vekîl' (Allah bize yeter, o ne güzel vekildir) cümlesini sloganlaştırmaktır. Bunalma, daralma, çaresiz hissetme hâllerinde Allah'ı hatırlayarak onunla teselli bulmayı anahtar olarak kullanma bu cümleyle formüle edilmiştir.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.